

**TIẾN SĨ NGUYỄN NĂNG PHÚC  
ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN**

# **PHÂN TÍCH KINH TẾ DOANH NGHIỆP**

**Lý thuyết và thực hành**

**Sách chuyên khảo**

- \* Lý thuyết cơ bản
- \* 80 Câu hỏi ôn tập
- \* 85 Bài tập mẫu và lời giải

**NHÀ XUẤT BẢN TÀI CHÍNH**

**Hà Nội 2-2003**

TIẾN SĨ: NGUYỄN NĂNG PHÚC  
ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN



# PHÂN TÍCH KINH TẾ DOANH NGHIỆP

## Lý thuyết và thực hành

Sách chuyên khảo

- \* Lý thuyết cơ bản
- \* 80 Câu hỏi ôn tập
- \* 85 Bài tập mẫu và lời giải



NHÀ XUẤT BẢN TÀI CHÍNH  
Hà Nội 2-2003

## LỜI NÓI ĐẦU

Khi nền kinh tế đã phát triển, các mối quan hệ kinh tế nảy sinh trong quá trình sản xuất kinh doanh ngày càng trở lên đa dạng và phức tạp. Điều đó, đòi hỏi việc thu thập và xử lý thông tin ngày càng nâng cao cả về số lượng lẫn chất lượng. Có như vậy, mới đáp ứng được việc nâng cao chất lượng quản trị doanh nghiệp trong nền kinh tế thị trường. Để đáp ứng được yêu cầu đó, chúng tôi xin trân trọng giới thiệu cùng độc giả cuốn sách ***“Phân tích kinh tế doanh nghiệp, lý thuyết và thực hành”***.

Nội dung cuốn sách chia thành bảy chương:

Chương 1: Những lý luận cơ bản của phân tích kinh tế trong doanh nghiệp.

Chương 2: Phân tích kết quả sản xuất kinh doanh của doanh nghiệp.

Chương 3: Phân tích tình hình sử dụng năng lực sản xuất của doanh nghiệp.

Chương 4: Phân tích tình hình sử dụng các yếu tố sản xuất kinh doanh của doanh nghiệp.

Chương 5: Phân tích chi phí sản xuất và giá thành sản phẩm hàng hoá của doanh nghiệp.

Chương 6: Phân tích tình hình tiêu thụ sản phẩm hàng hoá và lợi nhuận của doanh nghiệp.

Chương 7: Phân tích tình hình tài chính của doanh nghiệp.

Thông tư số 89/2002/TT-BTC ngày 9/10/2002 về hướng dẫn kế toán 4 chuẩn mực, đặc biệt là hệ thống báo cáo tài chính doanh nghiệp của Bộ Tài chính đã được đề cập trong nội dung cuốn sách này.

Cuốn sách không chỉ sử dụng làm tài liệu nghiên cứu, học tập và tham khảo bổ ích cho sinh viên, học viên cao học, nghiên cứu sinh và

giảng viên các trường kinh tế, mà còn là tài liệu quan trọng và cần thiết cho các nhà quản trị doanh nghiệp.

Mặc dù đã có nhiều cố gắng, nhưng do những hạn chế về thời gian và trình độ cuốn sách không tránh khỏi những khiếm khuyết nhất định. Chúng tôi mong muốn nhận được nhiều ý kiến đóng góp của quý độc giả để lần xuất bản sau được tốt hơn.

Hà Nội, ngày 20 tháng 01 năm 2003

**Xin chân thành cảm ơn**

**Tác giả**

## **CHƯƠNG 1**

# **NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN CƠ BẢN CỦA PHÂN TÍCH KINH TẾ TRONG DOANH NGHIỆP**

## **1.1. ĐỐI TƯỢNG VÀ Ý NGHĨA NGHIÊN CỨU CỦA PHÂN TÍCH KINH TẾ TRONG DOANH NGHIỆP**

### **1.1.1 Đối tượng nghiên cứu của phân tích kinh tế.**

Phân tích, hiểu theo nghĩa chung nhất là sự chia nhỏ sự vật, hiện tượng trong mối quan hệ hữu cơ giữa các bộ phận cấu thành của sự vật hiện tượng đó. Trong lĩnh vực tự nhiên, việc chia nhỏ này được tiến hành với những vật thể bằng các phương tiện cụ thể. Phân tích các chất hoá học bằng những phản ứng, phân tích các loại vi sinh vật bằng kính hiển vi... Trái lại, trong lĩnh vực kinh tế xã hội, các hiện tượng cần phân tích chỉ tồn tại bằng những khái niệm trừu tượng. Do đó, việc phân tích phải thực hiện bằng những phương pháp trừu tượng. C.Mác đã chỉ ra rằng: " Khi phân tích các hình thái kinh tế xã hội thì không thể sử dụng hoặc kính hiển vi, hoặc những phản ứng hoá học. Lực lượng của trừu tượng phải thay thế cái này hoặc cái kia"<sup>(1)</sup>

Như vậy, phân tích kinh tế là việc phân chia các hiện tượng, các quá trình và các kết quả kinh doanh thành nhiều bộ phận cấu thành. Trên cơ sở đó, bằng các phương pháp liên hệ, so sánh, đối chiếu và tổng hợp lại nhằm rút ra tính quy luật và xu hướng phát triển của các hiện tượng nghiên cứu. Phân tích kinh tế gắn liền với mọi hoạt động sản xuất kinh doanh của con người. Tuy nhiên, trong điều kiện sản

---

(1) Mac - Ăngghen toàn tập, tập 23 NXB "Tác phẩm chính trị" Matscova 1951 Trang 6 (sách đã dẫn)

xuất kinh doanh chưa phát triển, yêu cầu thông tin cho quản lý doanh nghiệp chưa nhiều, chưa phức tạp, công việc phân tích cũng được tiến hành chỉ là những phép tính cộng trừ đơn giản. Khi nền kinh tế càng phát triển, những đòi hỏi về quản lý nền kinh tế quốc dân không ngừng tăng lên. Để đáp ứng yêu cầu quản lý kinh doanh ngày càng cao và phức tạp, phân tích kinh tế được hình thành và ngày càng hoàn thiện với hệ thống lý luận độc lập. Quá trình đó, hoàn toàn phù hợp với yêu cầu khách quan của sự phát triển các bộ môn khoa học. C.Mác đã chỉ rõ: "Nếu một hình thái vận động là do một hình thái vận động khác phát triển lên thì những phản ánh của nó, tức là những ngành khoa học khác nhau cũng phải từ một ngành này phát triển ra một ngành khác một cách tất yếu"<sup>(1)</sup>.

Là một môn khoa học độc lập, phân tích kinh tế có đối tượng nghiên cứu riêng. Nói chung, lĩnh vực nghiên cứu của phân tích kinh tế không ngoài các hoạt động sản xuất kinh doanh như là một hiện tượng kinh tế, xã hội đặc biệt. Để phân chia, tổng hợp và đánh giá các hiện tượng hoạt động kinh doanh, đối tượng nghiên cứu của phân tích kinh tế là những kết quả kinh doanh cụ thể, được biểu hiện bằng các chỉ tiêu kinh tế, với sự tác động của các nhân tố kinh tế.

Kết quả kinh doanh thuộc đối tượng phân tích có thể là kết quả riêng biệt của từng khâu, từng giai đoạn của quá trình sản xuất kinh doanh, như: mua hàng, bán hàng, sản xuất ra hàng hoá hoặc có thể là kết quả tổng hợp của cả một quá trình sản xuất kinh doanh của doanh nghiệp. Đó là kết quả tài chính cuối cùng của doanh nghiệp.

Thông thường, mọi hoạt động sản xuất kinh doanh đều có định hướng, có kế hoạch. Bởi vậy, phân tích kinh tế hướng vào kết quả thực hiện các định hướng, các mục tiêu, các kế hoạch hoặc kết quả đã đạt được ở các kỳ kinh doanh trước (tháng, quý, năm).

---

(1) F. Ăngghen: Phương pháp biện chứng tự nhiên "NXB sự thật 1963. Tr. 401, 402 (sách đã dẫn).

Những kết quả kinh doanh cụ thể của các quá trình sản xuất kinh doanh được biểu hiện bằng các chỉ tiêu kinh tế. Bởi vì, các chỉ tiêu kinh tế phản ánh nội dung và phạm vi của các kết quả kinh doanh. Chẳng hạn, khi nói đến doanh thu bán hàng của công ty thương mại A năm 2002 đạt 50 tỷ đồng; hoặc doanh thu bán hàng của cửa hàng thương mại A năm 2002 là 5 tỷ đồng. Như vậy, nội dung kinh tế của kết quả kinh doanh là doanh thu bán hàng, còn phạm vi của kết quả kinh doanh là của công ty thương mại A hay cửa hàng A năm 2002. Song, trong phân tích kinh tế cần phân biệt chỉ tiêu với trị số của chỉ tiêu. Chỉ tiêu có nội dung kinh tế tương đối ổn định, như: doanh thu bán hàng, tổng mức lợi nhuận... còn trị số của chỉ tiêu luôn luôn thay đổi theo thời gian và địa điểm cụ thể.

Những kết quả kinh doanh cụ thể chịu sự tác động bởi các nhân tố kinh tế. Nghĩa là quá trình sử dụng các yếu tố sản xuất kinh doanh đã ảnh hưởng đến kết quả kinh doanh của doanh nghiệp như thế nào?

### **1.1.2. Ý nghĩa của phân tích kinh tế trong hệ thống quản lý của doanh nghiệp.**

Trong điều kiện sản xuất và kinh doanh theo cơ chế thị trường, để tồn tại và phát triển đòi hỏi các doanh nghiệp kinh doanh phải có lãi. Để đạt được kết quả cao nhất trong sản xuất và kinh doanh, các doanh nghiệp cần phải xác định phương hướng mục tiêu trong đầu tư, biện pháp sử dụng các điều kiện vốn có về các nguồn nhân tài vật lực. Muốn vậy, các doanh nghiệp cần nắm được các nhân tố ảnh hưởng mức độ và xu hướng tác động của từng nhân tố đến kết quả kinh doanh. Điều này chỉ thực hiện được trên cơ sở của phân tích kinh tế.

Như chúng ta đã biết, mọi hoạt động kinh tế của doanh nghiệp đều nằm trong thế tác động liên hoàn với nhau. Bởi vậy, chỉ có thể tiến hành phân tích các hoạt động kinh doanh một cách toàn diện, mới có thể giúp cho các nhà doanh nghiệp đánh giá đầy đủ và sâu sắc mọi hoạt động kinh tế trong trạng thái thực của chúng. Trên cơ sở đó, nêu lên một cách tổng hợp về trình độ hoàn thành các mục tiêu - biểu hiện bằng hệ thống chỉ tiêu kinh tế-kỹ thuật - tài chính của doanh nghiệp.